

Kulturdepartementet

Remissyttrande Nationellt strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025-2034 (SOU 2024:3)

Sammanfattning

Länssstyrelsen Östergötland är positiv till att det tas fram en nationell strategi. Utifrån erfarenheter från samverkan i länet bedömer vi att det finns ett påtagligt behov av en samlad strategi med syfte att säkra judiskt liv i Sverige.

Länssstyrelsen Östergötland är positiva till att genomförande av strategin ska ske i nära dialog och samverkan med den judiska minoriteten. Det är viktigt att representation från judiska minoriteten finns från hela landet då förutsättningar skiljer sig åt.

Länssstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att utse myndigheter som är centrala för arbetet med att genomföra strategin och anser att länsstyrelserna kan bidra i genomförandet i sin roll av genomförandet från nationell till regional och lokal nivå.

Länssstyrelsen anser att det är angeläget att vårda och bevara alla typer av kulturmiljöer som kan kopplas till landets minoriteter. Om öronmärkta bidrag ska kunna lämnas löpande till en avgränsad kulturmiljö, behövs ytterligare medel i 7:2-anslaget för detta ändamål och de finansiella och administrativa systemen som anger villkor för bidragsgivningen behöver anpassas.

Inledning/Allmänt

Länssstyrelsen Östergötland har prioriterat regeringsuppdraget med nationella minoriteter. Länssstyrelsen har ett brett samarbete med kommuner och andra aktörer i länet. Vi bedriver sedan 2003 ett regionalt nätverk för att uppmärksamma Minnesdagen och sedan 2023 samråd med nationella minoriteter. Vid samråden har särskilt behov av att arbeta mot diskriminering inom alla samhällsområden (särskilt i skolan), att uppmärksamma högtider och att öka

tryggheten på grund av ökande hat och hot. Den judiska och romska minoriteten har särskilt uttryckt sin otrygghet, hot och hat.

Utifrån våra erfarenheter ser Länsstyrelsen Östergötland att verksamhetsområdet som rör mänskliga rättigheter, diskriminering och nationella minoriteter är brett och kräver resurser. Vi ser behov av att arbeta främjande och förebyggande samt att höja kunskap för att motverka hot och hat och främlingsfientlighet.

Länsstyrelsen Östergötland ser att vi kan bidra som kunskapsmyndighet och stödja kommuner och andra aktörer i länet utifrån deras behov och förutsättningar.

Synpunkter och medskick

4.2.2. Oro för att Brit milah inte ska tillåtas framöver

Länsstyrelsen ser att det är problematiskt när konventioner om mänskliga rättigheter strider mot varandra. Exempelvis rätt till religion och barnets rättigheter. Det råder olika åldersgränser i olika lagar när barn själva kan bedöma sitt bästa. Därför ser Länsstyrelsen att problem uppstår utifrån att två konventioner om mänskliga rättigheter inte går hand i hand med varandra.

4.5.3. Judisk skola och utbildning

Länsstyrelsen Östergötland är positiv till utredningens förslag att förstärka skolor, folkbildning, högskoleutbildning samt forskning i judiska studier och nutida judiskt liv i Sverige.

Vi anser att ett utökat och riktat stöd till den judiska ideella sektorn samt till skolor, folkbildning och aktörer som kan öka kunskaper i samhället om nationella minoriteter och bakomliggande mekanismer för diskriminering, hot och hat är nödvändiga åtgärder. Att sprida information och höja kunskap om nationella minoriteter och mänskliga rättigheter är ett sätt att effektivisera arbetet för förverkligande av nationella minoriteters inflytande, delaktighet och rätt till sitt språk och kultur.

5.1.3 Nära dialog och samråd med judiska minoriteten

Vi är positiva till att genomförande av strategin ska ske i nära dialog och samverkan med den judiska minoriteten. Dock vill vi uppmärksamma vikten av att alla judar i landet får sina röster hörda. Mosaiska församlingen i Norrköping, vars verksamhetsområde täcker hela länet Östergötland, har flera gånger lyft att deras behov och verklighet kan vara annorlunda än vad judar i stora städer har. Länsstyrelsen tycker att det är viktigt att tänka på bland annat geografiska spridning för att alla judars delaktighet främjas.

5.1.5 Centrala myndigheter

Länsstyrelsen Östergötland ser mycket positivt på utredningens förslag att utse myndigheter som är centrala för arbetet med att genomföra strategin.

Länsstyrelserna har i uppdrag att bidra till att nationella mål får genomslag på regional och lokal nivå och är en viktig del i den statliga styrkedjan. Länsstyrelserna arbetar idag med stöd och kompetensutveckling till kommunerna i länet gällande nationella minoriteter, kultur och kulturmiljö arv, diskrimineringsfrågor och jämställdhet och jämlikhet.

Länsstyrelsen Östergötland anser att myndigheten kan bidra mer än att "stärka judisk kultur och svensk-judiskt kulturarv".

Länsstyrelserna kan exempelvis öka kunskap, sprida och bidra i att implementera lagar, strategier, kunskapsunderlag och metoder som regering eller nationella myndigheter tagit fram. Vi kan även bidra i uppföljning av strategier. Länsstyrelsen Östergötland ser därför att myndigheten är en viktig aktör för att "stärka kunskap, utbildning och forskning".

Länsstyrelsen Östergötland vill även understryka vikten av ekonomiska resurser till utsedda myndigheter. Resursfrågan är avgörande för arbetets utförande samt för resultat och effekter.

5.5.3. Stöd till judiskt informationscentrum

Vi är positiva till utredningens förslag att inrätta ett informationscentrum. Det är viktigt att ett informationscentrum som ska verka på nationell nivå säkerställer delaktighet och behov som olika geografiskt spridda judiska församlingar och föreningar har.

5.5.5 Förstärkt vård av judiska byggnader och platser

I betänkandet föreslås att 10 miljoner kronor per år 2024 - 2026 ska öronmärkas från Anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård (kulturmiljöanslaget) för vård av synagogor, judiska begravningsplatser och andra rituella byggnader samt inventarier. I utredningen konstateras att det behövs bättre möjligheter för att vårda och bevara svensk-judiska fysiska kulturhistoriska värden. I Riksantikvarieämbetets årliga regleringsbrev från regeringen anges storleken på anslaget till kulturmiljövård. Rätten att besluta om bidrag till kulturmiljövård enligt anslaget 7:2 delegerar Riksantikvarieämbetet till länsstyrelserna. Staten har ett särskilt ansvar att genom bidragsgivning från anslaget 7:2 ge stöd till byggnader som är förklarade som byggnadsminne enligt 3 kap. kulturmiljölagen (1988:950). Förordningen och 7:2-anslaget omfattar inte möjlighet att bevilja bidrag till vård av kulturhistoriskt värdefullt lösöre (inventarier). Länsstyrelsen anser att det är angeläget att vårda och bevara alla typer av kulturmiljöer som kan kopplas till landets minoriteter. För detta synsätt kan myndigheten relatera till Riksantikvarieämbetets vision 2030. I visionen lyfts allas rätt till kulturarvet fram. Det är ett synsätt som innebär inkludering när det gäller bevarandeinsatser för minoritetsgruppers specifika kulturarv. Visionen syftar till att underlätta uppfyllelse av de politiska mål som berör kulturmiljöarbetet. Detta leder förhoppningsvis till ökad medvetenhet om att kulturarv och kulturmiljö är viktiga delar i arbetet med ett hållbart och inkluderande samhälle. Praxis vid myndighetens handläggning av bidragsärenden till kulturmiljövård är att detta beaktas och att det fortsatt kommer att värnas i beredning av ansökningar och beslut om bidrag. Länsstyrelsen delar bedömningen i betänkandet att det är angeläget att prioritera bidrag till kulturhistoriskt motiverade kostnader vid vård av värdefulla svensk-judiska kulturmiljöer. Norrköpings synagoga förklarades som byggnadsminne 1978. Länsstyrelsen har under de senaste tre åren lämnat bidrag från 7:2-anslaget med drygt 1 000 000 kronor för bevarandeåtgärder på synagogan.

I betänkandet framgår att 7:2-anslaget förstärks med 30 miljoner kronor per år under perioden 2024 - 2026. Anslaget har under många år inte räknats upp mer än marginellt och har inte heller anpassats efter inflationstakt. Förstärkningen med 30 miljoner

kronor per år under tre år blir därför i realiteten inte så effektiv som den kan uppfattas som.

Länsstyrelsen bedömer att förslaget att avsätta en del av 7:2-anslaget genom nationell fördelning till specifikt avgränsade objektstyper inte är ändamålsenlig för att nå största möjliga kulturmiljönytta. Den mest effektfulla bidragshandlingen bedömer vi uppstår när länsstyrelserna självständigt kan fördela anslagsmedlen utifrån de regionala behov som finns i respektive län. Då finns även möjlighet att skjuta till mer medel givet en situation där kanske de särskilt utpekade medlen inte varit tillräckliga.

Den begränsade storleken på ramarna för 7:2-medel medger idag inte att bidragsmedel kan avsättas långsiktigt och kontinuerligt till vård av eller bevarandeinsatser i kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer. De administrativa och finansiella verktygen ger utrymme enbart till en 1-3-årig bidragsgivning till specifika bevarandeåtgärder (så kallade bemyndigandebidrag). Om öronmärkta bidrag ska kunna lämnas löpande till en avgränsad kulturmiljö behövs ytterligare medel i 7:2-anslaget för detta ändamål och de finansiella och administrativa systemen som anger villkor för bidragsgivningen behöver anpassas.

Länsstyrelsen anser att om en del av 7:2-anslaget öronmärks för vård- och bevarandeinsatser av det svensk-judiska fysiska kulturarvet bör övriga minoritetsgruppers kulturarv ges samma möjligheter. I annat fall kan en statligt skapad exkluderingsituation uppstå vilket inte är förenligt med gällande lag, god handläggningssed och Riksantikvarieämbetets vision 2030.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Ann Holmlid med samordnare för mänskliga rättigheter/nationella minoriteter Alma Basic som föredragande. I ärendets beredning har Linda Pergelius Thorbjörnson, enhetschef social hållbarhet. Patrick Björklund, enhetschef/länsantikvarie, Elisabeth Lagvik, antikvarie deltagit.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan. Ange ärendets diarienummer eller ärendebeteckning vid kontakt med Länsstyrelsen. Du hittar numret uppe till höger på första sidan.